

Väärkohtlemine spordis

Kultuuriministri ümarlaud 21.05.2021

1. Uuringud Eestis

- 1.1. Laste väärkohtlemine on tõsine probleem. 2015. aastal läbi viidud [uuringu](#) järgi oli ligi 40% Eesti noortest on viimase aasta jooksul kogunud vaimset ja 20% füüsilist vägivalda. 30% Eesti noortest on kogunud seksuaalset ahistamist ning iga kümnes noor on kogunud seksuaalvägivalda.
- 1.2. 2020. aastal viidi läbi [uuring](#) seksuaalse väärkohtlemise hoiakute ja kogemuste kohta 16–26-aastaste laste ja noorte seas. Tulemused näitasid, et 45% vastanutest on viimase aasta jooksul internetis vähemalt mingisugust seksuaalset rünnakut kogunud.
 - 41% 16–26-aastastest on vähemalt korra elus kogunud mingit liiki seksuaalset ahistamist;
 - 28% 16–26-aastastest on vähemalt korra elu jooksul kogunud mõnda seksuaalvägivalda liiki.
- 1.3. Uuringufirma Norstat viis 2021. aasta aprillis Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi tellimusel läbi [küsitluse](#), mille kohaselt on lapsepõlves täiskasvanu poolt toime pandud seksuaalset väärkohtlemist kogunud iga kuues inimene.

Kokku oli kuni 15. aasta vanustest lastest seksuaalset väärkohtlemist kogunud 17% vastanutest ehk iga kuues. Seksuaalvahekorra sundimise katsed oli kogunud 6% ning seksuaalvahekorda sundimist 3% lastest. Täiskasvanutest, kes püüdsid lapsi seksuaalvahekorda sundida, oli **4% kas meessoost õpetaja, treener või arst.**

Spordiseseid väärkohtlemise uuringuid Eestis korraldatud ei ole, mistõttu ei saa hinnata, kas Eestis on olukord on parem/halvem, kui teistes riikides. Viimase aja üksikjuhtumid erinevatel spordialadel (sh ratsutamine, jalgpall, korvpall, maadlus) näitavad, et vajalik oleks tegeliku olukorra kaardistamine.

2. Eesti Antidoping ja Spordieetika Sihtasutuse EADSE tegevused

- 2.1. Eesti Olümpiakomitee asutas 2019.a. 18. septembril Eesti Antidoping ja Spordieetika Sihtasutuse, mille üheks põhikirjaliseks tegevuseks on diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jm ennetamine spordis.
- 2.2. Koostöös Justiitsministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Eesti Olümpiakomitee ning Spordikoolituse ja -Teabe SA-ga korraldati 26. novembril 2019 rahvusvaheline koolitusseminar “*Terve spordi eest: Treeneri ja spordiorganisatsiooni roll ning vastutus väärkohtlemise ennetamisel ja sekkumisel*”. Üle 150 osalejaga seminari avas kultuuriminister Tõnis Lukas. Seminariks valmis väärkohtlemise ennetamise käsiraamat ja ettekannete [materjalid](#) on kättesaadavad EADSE kodulehel.
- 2.3. Koostöös Justiitsministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusametiga koostati ja levitati 2020.a. sügisel spordiorganisatsioonidele ja spordiüldsusele spordi väärkohtlemise teemalist [„Praktilisi juhiseid väärkohtlemise märkamisel spordiorganisatsioonis“](#), sh [venekeelne](#) tõlge.
- 2.4. Sihtrühmade (spordiorganisatsioonid, koolid jt) vajadusi ja huvi arvestades töötati lisaks antidopinguteemale välja väärkohtlemise [2- ja 4-tunnised](#) (ak. tund) koolituste õppekavad, mis kinnitati Spordikoolituse ja -Teabe SA poolt. 2020. aastal käsitleti väärkohtlemise teemasid 5 spordialaliidu koolitusel (koolitajad Brit Tammiste, Aave Hannus, Natalia Inno, Henn Vallimäe).
- 2.5. Väärkohtlemise teemal käivitus 2020.a. EN, EL ja EPAS (*Enlarged Partial Agreement on Sport*) ühisel initsiatiivil üle-Euroopalise kampaania [„Start To Talk“](#) (STT, Hakka Rääkima) eestikeelne koduleht, mida levitati spordiorganisatsioonide seas. STT projekt on jätkuv ja iga-aastaselt monitooritakse projektiga seotud tegevusi iga riigi kohta eraldi, sh Eestis.

- 2.6. Perioodil 13. jaanuar – 4. veebruar 2021 toimus Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu ühisprojekt veebiseminaride sari teemal laste väärkohtlemine spordis
(*Child Safeguarding in Sport. [Webinar series: Up your game, strengthen your squad!](#)*)

Seminaril, kus osalesid ka EADSE esindajad, presenteeriti 5 riigi (Iirimaa, Suurbritannia, Soome, Holland, Saksamaa) spordis väärkohtlemise ja ahistamise vastaste ennetustegevuse praktikaid. Eesti samateemalise käitumisjuhendi koostamisel lähtuti nii nimetatud kui ka teiste riikide kehtestatud käitumisreeglitest.

- 2.7. Koostöös Justiitsministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalkindlustusameti, Politsei- ja Piirivalveameti, Lastekaitse Liidu, Eesti Olümpiakomitee, SA Noored Olümpiale, Spordikoolituse ja -Teabe SA, Eesti Antidopingu ja Sporditeabe SA jt ekspertide koostöös töötati 2021.a. kevadel välja *Spordipersonali käitumisjuhend laste ja noorte väärkohtlemise ennetamiseks ning juhtumite lahendamiseks* (edaspidi Käitumisjuhend)

3. Eesti Olümpiakomitee

- 3.1 Koostöös Kutsekojaga on kehtestatud [Treenerite eetikakoodeks](#), viimane uuendatud versioon kinnitati 19. 11.2019, sh

III peatükk. Treenerite käitumise üldreeglid

- (1) Treener peab austama inimõigusi – kõigil treenitavatel on võrdsed õigused ja neid ei tohi diskrimineerida soo, rassi, seksuaalse sättumuse / identiteedi, nahavärvi, keele, usutunnistuse, poliitiliste või muude vaadete, rahvusliku või sotsiaalse kuuluvuse, rahvusvähemusse kuuluvuse, sünnipära või muu ühiskondliku seisundi tõttu.
- (2) Treener peab austama kõigi treenitavate eneseväarikust, tunnustama igaühe panust ning õigust olla sõnaliselt, füüsiliselt ja seksuaalselt ahistamata ning ära kasutamata.
- (3) Treener peab käituma korrektselt ning olema kõigile eeskujuks

VIII peatükk.

Eksimusi eetikakoodeksi suhtes käsitletakse treeneri kutsenõuete rikkumisena.

- 3.2. Ajakirjas „Liikumine ja sport“ igasuguse ahistamise äratundmise ning ahistamise vastu võitlemise teemalised artiklid
- 3.3 .06.aprillil spordirahva sotsiaalkampaania #märka, kandes sõnumit, et ahistamine ei ole aktsepteeritav ning tuleb kõiksuguseid sellekohaseid ilminguid märgata.

4. Eesti Spordikoolituse ja -Teabe SA

- 4.1. Eesti Spordikoolituse ja -Teabe SA monitoorib koostöös Sotsiaalkindlustusametiga ca 5000 treeneri vastavaust [lastekaitseeaduse](#) paragrahv 20-le, mille kohaselt määratakse teatud kuritegude või väärtegude eest lastega tegutsemise keeld. Probleemiks on infovahetus kohtuotsuste jõudmisel tööandjateni ja treenerite registri haldajateni.

5. Edasised sammud

- 5.1. Kavandada ja läbi viia spordi väärkohtlemise teemaline uuring Eestis.
- 5.2. Läbirääkimisel Rahvusvahelise Olümpiakomiteega tõlkida eesti keelde ja rakendada väärkohtlemise ennetamise (*Harrassment and Abuse*) [e-koolituse õppeprogramm](#), mille läbimine muuta laste ja noortega tegelevale spordipersonalile kohustuslikuks.
- 5.3. Ülle vaadata ja lisada treenerite üldainete koolitus- ja täienduskoolitusmaterjalide hulka kohustuslikuks väärkohtlemise teema.
- 5.4. Rakendada Käitumisjuhend kõikides spordiorganisatsioonides, sh nõuda spordialaliitude sisesse, spordiala eripära arvestavate suhtlemis- ja käitumisjuhiste kehtestamist. Me

peaksime selgitustööga jõudma igasse spordisaali ja koolivõimlase ehk plakatid, kus kirjas lasteabi ja/või EADS numbrid-kontaktid, sest siis on lapsed selle lahendusega igapäevaselt silme ees. Me peame jõudma sinna, et laps teeks selle esimese sammu ja spordibaasides/saalis on see koht, kust ta viibi kõige rohkem.

- 5.5. Määrata igas EOK liikmesorganisatsioonis (spordialaliidud, regionaalsed spordiorganisatsioonid, spordiühendused) väärkohtlemise usaldusisik, kelle koolitamise eest vastutab EADSE.
- 5.6. EADS asub tööle konkreetne inimene näo ja numbriga, kellel saab helistada või meilida. Sellest inimesest saaks selle teema kõneisik ja ta peab olema usaldusväärne.
- 5.7. Kaaluda EADSE-le väärkohtlemise menetlusõiguse (v.a. karistamine) volituste andmist (nt Soome Spordieetika keskus SUEK/FINCIS menetleb spordialaliidu palvel väärkohtlemise juhtumi ning suunab toimiku spordialaliidule tagasi võimaliku karistusotsuse tegemiseks). Seda juhtumite puhul, mida ei menetle politsei ega lastmaja/lastekaitse.

Koostajad:

Marit Jukk marit.jukk@antidoping.ee

Henn Vallimäe henn.vallimae@antidoping.ee

Täiendused:

Siim Sukles siim@eok.ee